

DOI: 10.31648/kpp.9201

Andrzej Brzeziński

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

ORCID: 0009-0003-2761-9858

andrzej.brzezinski@uwm.edu.pl

**Skutki prawne braku pouczenia przez sąd
na podstawie art. 5 Kodeksu postępowania cywilnego.
Glosa do postanowienia Sądu Okręgowego w Sieradzu
z 27 stycznia 2016 r., sygn. akt I Ca 460/15**

Wstęp

Rozpatrując kwestie związane z pouczeniem przez sąd, pojawiają się dwa zagadnienia prawne. Pierwsze dotyczy braku pouczenia lub jego niewłaściwej treści, co może prowadzić do zarzutów o brak merytorycznie właściwego pouczenia oraz nadmiernego formalizmu. Natomiast drugie zagadnienie odnosi się do wadliwości pouczenia, czyli braku wskazania konkretnych przepisów prawnych, które są przywoływane przez sąd w pouczeniu¹. Na podstawie art. 5 k.p.c.², gdy strona lub uczestnik postępowania występują przed sądem bez profesjonalnego pełnomocnika, sąd udziela pouczeń co do czynności procesowych, w przypadku gdy strona lub uczestnik postępowania nie są w stanie zrozumieć istoty postępowania lub podjąć odpowiednich kroków proceduralnych. Pozwala to uniknąć błędów proceduralnych i zapobiec opóźnieniom postępowania. Biorąc jednak pod uwagę stanowisko Sądu Najwyższego w wyroku z 27 lutego 2019 r. w sprawie II PK 307/17³, udzielanie pouczenia na podstawie art. 5 k.p.c. powinno mieć charakter wyjątkowy i zależeć od oceny oraz uznania sądu uwiarygodnionego

¹M. Grabowski, *Analiza dotycząca wskazania, które z pouczeń udzielanych przez sądy stronom i uczestnikom postępowania cywilnego powinny być uznane za najczęściej stosowane, tak w sprawach między podmiotami krajowymi, jak i w obrocie zagranicznym*, Warszawa 2021, s. 12.

²Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (t.j. Dz.U. z 2021 r., 1805), dalej: k.p.c.

³Wyrok SN z 27 lutego 2019 r., sygn. akt II PK 307/17, Lex nr 2626246.

konkretną sytuacją procesową⁴. Udzielanie przez sąd pouczeń determinowane jest zatem uzasadnioną potrzebą i niezbędnym charakterem pouczeń⁵, które mają miejsce np. gdy zachodzi potrzeba zapobieżenia nierówności stron ze względu na nieporadność lub stopień skomplikowania sprawy w taki sposób, że strona lub uczestnik nie są w stanie zrozumieć istoty prowadzonego postępowania, a także nie mogą przez to podjąć stosownych czynności procesowych⁶.

Głosowane postanowienie Sądu Okręgowego w Sieradzu (dalej: SO) z 27 stycznia 2016 r.⁷ dotyczy kwestii, czy sąd ma obowiązek udzielić pouczenia, gdy uczestnik postępowania nie ma fachowego rozeznania co do kwestii różnic instytucji prawnych, a w przebiegu rozprawy został wyartykułowany przez uczestnika zamiar określonego zachowania.

Stan faktyczny sprawy

Stan faktyczny komentowanego postanowienia dotyczy sytuacji spadkowej po zmarłym, który nie pozostawił dzieci, a jego żona odrzuciła spadek. Spadkodawca miał siostrę, która nie złożyła oświadczenia w przedmiocie przyjęcia bądź odrzucenia spadku po zmarłym bracie w terminie 6 miesięcy od zawiadomienia przez sąd o odrzuceniu spadku przez żonę spadkodawcy. W związku z tym cały spadek przypadł siostrze w częściach równych, ponieważ żadne z rodziców nie dożyło otwarcia spadku. Z uwagi na to, że spadkodawca pozostawił długi, siostra nie chciała dziedziczyć długów.

W apelacji zostały wskazane dwa zarzuty. Pierwszy dotyczył naruszenia prawa materialnego, tj. art. 931 k.c., art. 1018 k.c. i art. 1019 k.c., poprzez przyjęcie, że spadek po zmarłym nabyła jego siostra, podczas gdy zamierzała ona na rozprawie złożyć oświadczenie o uchyleniu się od skutków prawnych niezłożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku, lecz została przez sąd pierwszej instancji tak pouczona, że nie zrozumiała istoty swojego postępowania i zrezygnowała na rozprawie z oświadczenia o uchyleniu się od skutków prawnych niezłożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku i wystąpienia o zatwierdzenie przez sąd uchylenia się od skutków prawnych niezłożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku⁸. Drugi zarzut dotyczył naruszenia przepisów postę-

⁴T. Zembrzusi, *Pouczenie strony występującej w procesie cywilnym bez zawodowego pełnomocnika co do wnoszenia środków zaskarżenia*, [w:] M. Boratyńska (red.), *Ochrona strony słabszej stosunku prawnego. Księga jubileuszowa ofiarowana Profesorowi Adamowi Zielińskiemu*, Warszawa 2016, s. 848.

⁵J. Mokry, *Aktywność informacyjna sądu a realizacja praw i obowiązków procesowych przez strony procesu cywilnego*, [w:] E. Łętowska (red.), *Proces i prawo. Rozprawy prawnicze. Księga pamiątkowa ku czci Profesora Jerzego Jodłowskiego*, Wrocław 1989, s. 429.

⁶M. Uliasz, *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, 2008, Legalis, art. 5, nb 9.

⁷Sygn. akt I Ca 460/15, LexLege.

⁸Polskie prawo daje spadkobiercom możliwość uchylenia się od skutków niezłożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku w przypadku błędu lub groźby. Błąd to niezgodność rzeczywistego stanu rzeczy z przekonaniem, jakie istnieje w świadomości spadkodawcy, a groźba musi być bezprawna i mieć charakter poważny. Aby uchylić się od skutków niezłożenia w terminie oświadczenia, należy złożyć stosowne oświadczenie o odrzuceniu spadku przed sądem, które musi być zatwierdzone przez sąd. Termin na uchylenie się od skutków niezłożenia oświadczenia wynosi jeden rok od dnia wykrycia błędu lub od kiedy ustała obawa wynikająca z zastosowanej wobec spadkodawcy groźby.

powania, tj. art. 233 k.p.c., poprzez przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów, polegającej na dokonaniu tej oceny z pominięciem części przeprowadzonych dowodów i poprzez sprzeczność ustaleń sądu z treścią zebranego materiału dowodowego.

Rozważania prawne

SO zwrócił uwagę, że uczestniczka postępowania nie chciała dziedziczyć po swoim bracie ze względu na to, iż w skład spadku wchodziły długi. Uczestniczka wyraźnie wyraziła swoją wolę o odrzuceniu spadku, ale ostatecznie nie złożyła takiego oświadczenia z powodu pouczenia dokonanego przez sąd. SO stwierdził, że wobec takiego przebiegu posiedzenia sąd rejonowy powinien był w trybie przepisu art. 5 k.p.c. udzielić uczestniczce pouczenia w zakresie odnoszącym się do procedury wniosku o uchylenie się od skutków niezłożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku. Spostrzeżenie SO jest słuszne z uwagi na to, że nieporadność uczestnika, która wynika z braku orientacji w przepisach regulujących postępowanie, uzasadnia dokonywanie przez sąd odpowiednich pouczeń⁹. Zgodnie z dominującym poglądem w doktrynie i orzecznictwie powinny one być udzielane tylko wtedy, gdy istnieje uzasadniona potrzeba wyrównania pozycji faktycznej. Dlatego samo pouczenie dotyczące kwestii proceduralnych nie może być zbyt szczegółowe, ponieważ mogłoby prowadzić do lekceważenia przez stronę bądź uczestnika jego własnych interesów i zaleceń sądu, a to może skutkować negatywnymi konsekwencjami procesowymi. Sąd powinien dokładnie ocenić każdą sytuację i udzielać pouczeń tylko wtedy, gdy jest to uzasadnione potrzebą wyrównania pozycji faktycznej strony lub uczestnika postępowania. W głosowanym postanowieniu SO zauważył, że pouczenie sądu rejonowego było niewystarczające, ponieważ uczestniczka nie znała zawilości proceduralnych, a jej wola wskazywała jednoznacznie, że spadek chce odrzucić.

Argumentacja

SO słusznie uznał, że należy zaskarżone postanowienie uchylić i przekazać sprawę do ponownego rozpoznania, ponieważ sąd rejonowy naruszył przepisy postępowania, w tym art. 5 k.p.c., poprzez zaniechanie udzielenia uczestniczce wskazówek i pouczeń w zakresie procedury wniosku o uchylenie się od skutków niezłożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku. Naruszenie przepisów postępowania miało wpływ na wynik sprawy, ponieważ w przypadku realizacji przez uczestniczkę uprawnienia do złożenia oświadczenia o uchyleniu się od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku i po zatwierdzeniu takiego uchylenia się przez sąd uczestniczka zostałaby wyłączona od dziedziczenia. Udzielanie przez sąd pouczeń jest zasadne, gdy

⁹Wyrok SN z 27 lutego 2019 r., sygn. akt II PK 307/17, Lex nr 2626246; J. Bodio, *Warunki udzielania przez sąd pouczeń na podstawie art. 5 k.p.c. Glosa do wyroku Sądu Najwyższego z dnia 27 lutego 2019 r. (II PK 307/17, LEX nr 2626246)*, „Studia Iuridica Lublinsia” 2020, vol. XXIX, nr 1, s. 263–264.

strona lub uczestnik postępowania z uwagi na swoją nieporadność¹⁰ i stopień skomplikowania sprawy nie są w stanie ani zrozumieć istoty prowadzonego postępowania, ani podjąć stosownych czynności procesowych¹¹. Z tego względu we wniesionej apelacji słusznie został podniesiony zarzut, że pouczenie wydane przez sąd rejonowy było niewłaściwej treści, ponieważ siostra zmarłego spadkodawcy nie rozumiała istoty swojego postępowania i dlatego zrezygnowała na rozprawie z oświadczenia o uchyleniu się od skutków prawnych niezłożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku i wystąpienia o zatwierdzenie przez sąd uchylenia się od skutków prawnych niezłożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku. Zatem w tych okolicznościach sprawy pouczenie niewłaściwej treści skutkowało w szczególności tym, że spadkobierczyni nie rozumiała swojej sytuacji procesowej i nie mogła przez to podjąć odpowiednich działań mających na celu obronę swoich praw.

Należy zauważyć, że nieporadność strony może przejawiać się w różnych cechach, powodujących trudności w formułowaniu żądań i wniosków, sporządzaniu pism spełniających wymogi proceduralne czy przedstawianiu racji i obrony swoich interesów w toku procesu¹². Taka nieporadność może mieć źródło we właściwościach psychicznych, fizycznych lub intelektualnych. W orzecznictwie istnieje również pogląd, że strona może mieć również niedostateczną znajomość prawa, co utrudnia jej obronę swoich praw w procesie¹³. Tak też było w tym przypadku. Dlatego sąd powinien ocenić możliwość udzielenia stronie pouczeń, biorąc pod uwagę okoliczności i zobiektywizowane kryteria. W tym wypadku istotny był brak niedostatecznej znajomości prawa oraz trudności w formułowaniu żądań i wniosków, który skutkował podjęciem błędnych decyzji¹⁴. Zatem udzielenie szczegółowego pouczenia przez sąd było zasadne, aby uczestniczka postępowania mogła uniknąć ujemnych skutków swej nieporadności w zawiłościach proceduralnych. Jak słusznie zauważył SO, kryteria te pozwalały sądowi rejonowemu na realizację wynikającego z art. 5 k.p.c. uprawnienia do udzielania niezbędnych pouczeń ponieważ pozwoliłoby to na zrozumienie uczestnicze postępowania istoty prowadzonego postępowania oraz podjęcia stosownych czynności procesowych.

Institucja pouczeń została uregulowana jako dyskrecjonalna czynność sądu podejmowana z urzędu, która pozostawia kwestię oceny jej dokonania w gestii organu. Oznacza to, że sąd ma prawo – ale nie obowiązek – udzielania pouczeń

¹⁰ Wyrok SA w Gdańsku z 2 lutego 2016 r., sygn. akt III AUa 1457/15, Lex nr 2012865.

¹¹ A.G. Harla, *Udzielanie przez sąd stronom i uczestnikom postępowania cywilnego wskazówek w świetle art. 5 k.p.c. (uwagi de lege lata i de lege ferenda)*, „Przegląd Sądowy” 2003, nr 10, s. 107.

¹² A. Góra-Błaszczkowska, *Zasada równości stron w aspekcie zmiany przepisów art. 5 i 212 k.p.c. i wynikających z nich obowiązków sądu w postępowaniu cywilnym (uwagi na tle orzecznictwa Sądu Najwyższego)*, „Przegląd Sądowy” 2005, nr 10, s. 95.

¹³ Wyrok SN z 13 maja 1997 r., sygn. akt II UKN 100/97, OSNP 1998, Nr 4, poz. 133; wyrok SN z 16 września 1998 r., sygn. akt II UKN 214/98, OSNP 1999, Nr 18, poz. 593; wyrok SN z 13 lipca 2000 r., sygn. akt II UKN 639/99, OSNP 2000, Nr 3, poz. 78; wyrok SN z 11 czerwca 2013 r., sygn. akt II UK 389/12, OSNP 2014, Nr 3, poz. 48; wyrok SA z 24 stycznia 2014 r., sygn. akt VI ACa 1240/13, Lex nr 1506315.

¹⁴ W. Borysiak, [w:] K. Osajda (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*, t. 3: *Spadki (art. 922–1088 KC)*, Warszawa 2013, s. 846.

stronom w procesie. Sąd powinien dokonywać oceny każdej konkretnej sprawy i brać pod uwagę okoliczności oraz zobiektywizowane kryteria, aby uzasadnić potrzebę udzielenia pouczeń¹⁵.

Udzielanie pouczeń przez sąd ma na celu ułatwienie osobom podejmowanie właściwych decyzji oraz usprawnienie prowadzonego postępowania sądowego. Co prawda w doktrynie i orzecznictwie dominuje pogląd, że udzielanie pouczeń przez sąd powinno być wyjątkowe i zależeć od uzasadnionej potrzeby oraz konkretnych okoliczności sprawy¹⁶. Jednak w tych okolicznościach zaistniała konieczność udzielenia pouczenia przez sąd co do możliwości złożenia oświadczenia o uchyleniu się od skutków prawnych niezłożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku i wystąpienia o zatwierdzenie przez sąd uchylenia się od skutków prawnych niezłożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku. Z uwagi na to, że sąd rejonowy nie pouczył w wyczerpujący sposób co do czynności procesowej uczestniczki postępowania, doszło do naruszenia przepisów postępowania. To z kolei miało wpływ na wynik sprawy, ponieważ uczestniczka została uznana za dziedziczkę po bracie. Z tego powodu SO słusznie uchylił postanowienie sądu rejonowego oraz przekazał sprawę do ponownego rozpoznania z możliwością złożenia stosownych oświadczeń.

W zaistniałych okolicznościach sąd rejonowy powinien rozpytać uczestniczkę postępowania, czy jej wypowiedź złożoną na rozprawie 4 sierpnia 2015 r., w której wyraźnie stwierdziła, że nie chce dziedziczyć po bracie, nie należy potraktować jako wniosku o złożenie oświadczenia o uchyleniu się od skutków niezłożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku. Sąd powinien także pouczyć uczestniczkę o możliwości złożenia wniosku o uchylenie się od skutków niezłożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku oraz o konsekwencjach związanych z dziedziczeniem po zmarłym¹⁷. Uczestniczka postępowania, nie będąc prawnikiem, nie miała fachowego rozeznania co do kwestii różnic instytucji prawnych, tj. wniosku o odrzucenie spadku oraz wniosku o uchylenie się od skutków niezłożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku. Ponadto stawiała się do sądu bez profesjonalnego pełnomocnika (adwokata lub radcy prawnego), a w swoich wypowiedziach powoływała się na fakt, iż nie miała dobrego kontaktu z bratem oraz na brak świadomości jego długów w postaci niespłaconego kredytu. W takich okolicznościach SO, biorąc pod uwagę wyraźną wolę uczestniczki, słusznie podniósł, iż sąd rejonowy powinien był pouczyć ją o możliwości realizacji wniosku o uchylenie się od skutków niezłożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku i potraktowania zgłoszonej przez nią woli złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku jako wniosku o uchylenie się od skutków niezłożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku. Sąd rejonowy zaniechał jednak udzielenia uczestniczce takich wskazówek i pouczeń, a były one niezbędne dla realizacji jej obrony w niniejszej sprawie, tj. obrony przed

¹⁵ Wyrok SN z 27 lutego 2019 r., sygn. akt II PK 307/17, Lex nr 2626246; wyrok SN z 16 września 1998 r., sygn. akt II UKN 214/98, OSNP 1999, Nr 18, poz. 593; wyrok SN z 13 lipca 2000 r., sygn. akt II UKN 639/99, OSNP 2000, Nr 3, poz. 78.

¹⁶ Zob. A.G. Harla, op. cit.

¹⁷ J. Pisuliński, *Niektóre problemy związane z terminem do złożenia oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku*, „Rejent” 1992, nr 6, s. 58; J. Gwiazdomorski, *Prawo spadkowe*, Warszawa 1990, s. 145.

powołaniem do dziedziczenia długów po bracie. W ten sposób doszło do naruszenie przepisów postępowania, w tym art. 5 k.p.c., które polegało na zaniechaniu przez sąd rejonowy udzielenia uczestniczce postępowania odpowiedniego pouczenia i miało negatywny wpływ na sytuację prawno-majątkową uczestniczki postępowania.

Wnioski

Art. 5 k.p.c. pozwala na wzmocnienie pozycji stron i uczestników, którzy mogą czuć się zagubieni w zawiłościach prawa¹⁸. Instrukcje sądu powinny nie tylko ułatwiać właściwe podejmowanie decyzji i działań proceduralnych dla takich osób, ale także przyczyniać się do sprawnego przeprowadzenia postępowania¹⁹. Jednakże w doktrynie i orzecznictwie²⁰ dominuje pogląd, zgodnie z którym pouczenia udzielane przez sąd powinny mieć charakter wyjątkowy i zależeć od oceny oraz uznania sądu uwiarygodnionej konkretną sytuacją procesową, co bardzo często przysłania istotę art. 5 k.p.c. Nie stanowiłoby to dużego problemu, gdyby nie fakt, że formalistyczne mechanizmy w zakresie koncentracji i gromadzenia materiału procesowego w sprawie, w tym możliwość pominięcia przez sąd spóźnionych twierdzeń i dowodów prezentowanych przez strony oraz wzmocnienie zasady kontradiktoryjności postępowania i rozwinięcie koncepcji ciężaru wspierania przez strony postępowania, wymuszają wzmożoną aktywność i fachowość działania stron, co może powodować utrudnienia dla strony nieporadnej i niereprezentowanej przez profesjonalnego pełnomocnika. Słusznie zatem twierdzi Jacek Falski, że prawo powinno indywidualizować sytuację podmiotów z uwagi na pewne cechy istotne (relewantne), wyznaczając kryteria pozwalające na odróżnienie reguł odnoszących się tylko do niektórych osób, nie naruszając przy tym zasady równości w prawie, od reguł wyróżniających grupę adresatów w sposób powodujący ich uprzywilejowanie lub dyskryminację. Przy dokonywaniu różnicowania trzeba uwzględnić nie tylko pozycję procesową stron, ale i ich sytuację majątkową, wykształcenie i orientację w sprawie²¹. Dlatego sądy powinny przykładac większą wagę do możliwości udzielania pouczeń stronom²², które są nieporadne i niereprezentowane przez profesjonalnego pełnomocnika, oczywiście z uwzględnieniem swego głównego zadania, którym jest bezstronne rozpoznanie sprawy, a nie pełnienie roli pełnomocnika strony.

¹⁸ A. Góra-Błaszczkowska, *Zasada równości stron w procesie cywilnym*, Warszawa 2008, s. 95.

¹⁹ J. Bodio, *Znaczenie zasady równouprawnienia stron w procesie cywilnym*, „*Studia Iuridica Lublinensia*” 2016, vol. XXV, nr 1, s. 262–263. Zob. E. Wengerek, *Zasada równości stron w procesie cywilnym*, „*Państwo i Prawo*” 1955, z. 11; R. Wieruszewski, *Zasada równości i niedyskryminacji w świetle orzecznictwa Komitetu Praw Człowieka (wybrane aspekty)*, „*Państwo i Prawo*” 2000, z. 4.

²⁰ Postanowienie SN z 15 stycznia 2019 r., sygn. akt II UZ 35/18, Legalis nr 1865721; wyrok SN z 6 kwietnia 2017 r., sygn. akt II UK 112/16, Lex nr 2298299.

²¹ J. Falski, *Ewolucja wykładni zasady równości w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego*, „*Państwo i Prawo*” 2000, z. 1, s. 49, 52.

²² Zob. K. Osajda, *Znaczenie zasad prawa dla wykładni prawa (na przykładzie prawa cywilnego)*, [w:] P. Winczorek (red.), *Teoria i praktyka wykładni prawa. Materiały konferencji naukowej Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego odbytej w dniu 27 lutego 2004 roku*, Warszawa 2005.

BIBLIOGRAFIA

Literatura

- Bodio J., *Warunki udzielania przez sąd pouczeń na podstawie art. 5 k.p.c. Glosa do wyroku Sądu Najwyższego z dnia 27 lutego 2019 r. (II PK 307/17, LEX nr 2626246)*, „Studia Iuridica Lublinensia” 2020, vol. XXIX, nr 1.
- Bodio J., *Znaczenie zasady równouprawnienia stron w procesie cywilnym*, „Studia Iuridica Lublinensia” 2016, vol. XXV, nr 1.
- Borysiak W., [w:] K. Osajda (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*, t. 3: *Spadki (art. 922–1088 KC)*, Warszawa 2013.
- Góra-Błaszczkowska A., *Zasada równości stron w aspekcie zmiany przepisów art. 5 i 212 k.p.c. i wynikających z nich obowiązków sądu w postępowaniu cywilnym (uwagi na tle orzecznictwa Sądu Najwyższego)*, „Przegląd Sądowy” 2005, nr 10.
- Góra-Błaszczkowska A., *Zasada równości stron w procesie cywilnym*, Warszawa 2008.
- Grabowski M., *Analiza dotycząca wskazania, które z pouczeń udzielanych przez sądy stronom i uczestnikom postępowania cywilnego powinny być uznane za najczęściej stosowane, tak w sprawach między podmiotami krajowymi, jak i w obrocie zagranicznym*, Warszawa 2021.
- Gwiazdomorski J., *Prawo spadkowe*, Warszawa 1990.
- Harla A.G., *Udzielanie przez sąd stronom i uczestnikom postępowania cywilnego wskazówek w świetle art. 5 k.p.c. (uwagi de lege lata i de lege ferenda)*, „Przegląd Sądowy” 2003, nr 10.
- Mokry J., *Aktywność informacyjna sądu a realizacja praw i obowiązków procesowych przez strony procesu cywilnego*, [w:] E. Łętowska (red.), *Proces i prawo. Rozprawy prawnicze. Księga pamiątkowa ku czci Profesora Jerzego Jodłowskiego*, Wrocław 1989.
- Pisuliński J., *Niektóre problemy związane z terminem do złożenia oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku*, „Rejent” 1992, nr 6.
- Uliasz M., *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, 2008, Legalis.
- Wengerek E., *Zasada równości stron w procesie cywilnym*, „Państwo i Prawo” 1955, z. 11.
- Wieruszewski R., *Zasada równości i niedyskryminacji w świetle orzecznictwa Komitetu Praw Człowieka (wybrane aspekty)*, „Państwo i Prawo” 2000, z. 4.
- Zembrzusiński T., *Pouczenie strony występującej w procesie cywilnym bez zawodowego pełnomocnika co do wnoszenia środków zaskarżenia*, [w:] M. Boratyńska (red.), *Ochrona strony słabszej stosunku prawnego. Księga jubileuszowa ofiarowana Profesorowi Adamowi Zielińskiemu*, Warszawa 2016.

Orzecznictwo

- Wyrok SN z 13 maja 1997 r., sygn. akt II UKN 100/97, OSNP 1998, Nr 4, poz. 133.
- Wyrok SN z 16 września 1998 r., sygn. akt II UKN 214/98, OSNP 1999, Nr 18, poz. 593.

Wyrok SN z 13 lipca 2000 r., sygn. akt II UKN 639/99, OSNP 2000, Nr 3, poz. 78.
Wyrok SN z 11 czerwca 2013 r., sygn. akt II UK 389/12, OSNP 2014, Nr 3, poz. 48.
Wyrok SN z 6 kwietnia 2017 r., sygn. akt II UK 112/16, Lex nr 2298299.
Wyrok SN z 27 lutego 2019 r., sygn. akt II PK 307/17, Lex nr 2626246.
Wyrok SA w Warszawie z 24 stycznia 2014 r., VI ACa 1240/13, Lex nr 1506315.
Wyrok SA w Gdańsku z 2 lutego 2016 r., III AUa 1457/15, Lex nr 2012865.
Wyrok SO w Sieradzu z 27 stycznia 2016 r., sygn. akt I Ca 460/15, LexLege.
Postanowienie SN z 15 stycznia 2019 r., sygn. akt II UZ 35/18, Legalis nr 1865721.

Akty prawne

Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (t.j. Dz.U. z 2021 r., 1805).

Legal effects of the Court's failure to instruct under Article 5 of the Code of Civil Procedure. Gloss to the decision of the District Court in Sieradz of 27 January 2016 (I Ca 460/15)

Summary

The author shares the position of the District Court that giving instructions by the court, as provided for in Article 5 of Code of Civil Procedure is justified in the situation where a party is unable to understand the essence of the proceedings or to take appropriate procedural steps. The court's instructions should be determined by a justified need and the necessary nature of the instructions. The court may exercise this right only in exceptional circumstances, taking into account the specific nature of the case, the characteristics and intellectual capacity of the party or participant and the necessary participation in the proceedings in a manner which does not breach the principle of equality, as well as the opportunity for the party or participant to express his or her point of view on the case.

Keywords: giving instructions by the court, procedural actions, civil proceedings, Article 5 of the Code of Civil Procedure